

dels antics ministres) i del President del Consell Central dels Soviets; que els treballadors guanyen ara més que abans de la revolució, que en cada fàbrica o organització industrial existeix un club on els treballadors passen gratuïtament les seves hores de repòs llegint algun dels 250 milions d'exemplars que el Govern dels soviets ha editat d'obres culturals, realitzant exercicis de cultura física, escoltant conferències de divulgació, assistint a representacions teatrals o cinematogràfiques (absolutament intervingudes per l'Estat), jugant a escacs... tot això ens sembla un somni o un formidable "bluf".

Aprofitant la pausa que m'he vist obligat a fer per a pair les dades que m'han dinat, els meus veïns em contraataquen i al seu torn, m'ametral·len amb preguntes relatives a la situació d'Espanya, els seus propòsits amb Rússia, les meves idees polítiques personals, etc. Per fi puc escapar-me i començo a recorre el tren. Va materialment atapeït de congressistes en tots els vagons; aquests són de quatre classes i no de dues com diuen les guies: seient dur, seient tou amb "couchette", vagó-llit internacional de segona, i vagó-llit internacional de primera. La meua sorpresa és gran en assabentar-me que, mitjançant un ruble més, dos congressistes que havien arribat a Negoreloya sense bitllet, han pogut obtenir llits en el vagó internacional, essent així que nosaltres que hem pres el bitllet a Berlín, en l'agència oficial, ens trobem encaixonats en la segona classe nacional que és molt més dolenta. Això em convenç, una vegada més, dels avantatges de la imprevisió en matèria de viatges, per tal de poder conservar sempre una absoluta llibertat de decisions i adaptacions.

Segueixo travessant vagons i arribo—nova sorpresa—al vagó restaurant. En veure els preus del "menú" comprenc, però, la raó que han tingut els polacs en negar-nos, a Stolpce, la seva existència. Per a nosaltres és com si no existís; ¿qui s'atreveix a pagar 12 pessetes per una poma, 24 per un biftec i 40 per una ampolla de vi? La raó d'aquests preus és òbvia. A la frontera ens han canviat els rubles a raó de sis pessetes cada un, quan en realitat el seu valor adquisitiu en el país ve a ésser idèntic al de la nostra pesseta. Tan sols hi ha una cosa que es pot prendre a un preu raonable: el te, que costa 20 kopeks, o sigui cinc rals. El cambrer, contràriament al que hem vist

fins ara, va uniformat i es mostra servicial en grau superlatiu; això m'escama i observo; efectivament, la gent li dóna propina. ¿Quina és, doncs, la diferència d'un país capitalista? Molt senzilla: aquí la propina no està permesa, es dóna de contraband i es fa veure que no s'admet; això vol dir que no es donen ni les gràcies. Els comensals del vagó resulten ésser congressistes, comerciants alemanys i italians que van a Moscou per a entaular no sé quina mena de negocis amb el Govern i, oh paradoxa, el meu pobre treballador mecànic-electricista (i segurament membre actiu del partit comunista) es gasta amb la major naturalitat 15 rubles amb un sopar corrent.

De retorn al compartiment trobo el general fumant un cigarro; me n'ofereix un altre i en va m'esforço per explicar-li que no fumo; l'absència del nostre intèrprete es deixa sentir i m'ocasiona la desagradable tasca de tenir que tragar vint centímetres cúbics de tabac, que em semblen horribles. El tren es para davant d'una estació i a través dels vidres entellats veig una massa informe de gent miserable, que espera, sens dubte, en actitud catatònica, algun tren posterior; en el que viatgem els preus són més elevats per tractar-se d'un exprés (malgrat que fins ara no me n'havia adonat).

Comentent una indiscreció pregunto amb cara ingènua per què va tan mal vestida la gent...—pitjor anava abans, em tradueix el mecànic acabat de reingressar en el compartiment, amb cara congestionada. A més — persevera — molts "d'aquests" no volen treballar. Aquesta aclaració es presta, com és natural, a tot un nou interrogatori, però la prudència em tempta i prefereixo callar, aparentment satisfet de la meua curiositat. Amb tot, penso entre mi, la manera despectiva com ha estat pronunciat el qualificatiu em descobreix que "encara hi ha classes" a Soviètlàndia, malgrat, però, haver-se invertit probablement durant la Revolució, els llocs que ocupaven.

La nit es passa malament, la blanura de la taula sobre la qual tracto de descansar, no es nota per cap cantó, ni comptant amb l'auxili que li presta un matalasset de paper que ocupa el lloc del pernil en el sandwich. A més, fa fred; tot plegat i la tensió nerviosa fan que em desperti a les cinc de la matinada. M'abrigo i surto al corredor per a contemplar el paisatge sota la llum difusa de l'alba. Una impressió de profunda mono-